

ISSN 0134 — 6393

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ
УМАНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
САДІВНИЦТВА**

засновано в 1926 р.

**Частина 2
Економіка**

**ВИПУСК
78**

Умань — 2012

УДК 63(06)

Включено до переліків №1 і №6 фахових видань ВАК України з сільськогосподарських та економічних наук (Бюлетень ВАК України №8 і №11, 2009 рік).

У збірнику висвітлено результати наукових досліджень, проведених працівниками Уманського національного університету садівництва та інших навчальних закладів Міністерства аграрної політики України та науково-дослідних установ УААН.

А.Ф. Головчук — доктор техн. наук (відповідальний редактор), В.В. Манзій — кандидат с.-г. наук (заступник відповідального редактора), О.І. Здоровцов — доктор економ. наук, Л.В. Молдаван — доктор економ. наук, А.С. Музиченко — доктор економ. наук, О.О. Непочатенко — доктор економ. наук, Ю.О. Нестерчук — доктор економ. наук, О.М. Шестопад — доктор економ. наук, О.О. Школьний — доктор економ. наук, В.С. Уланчук — доктор економ. наук, С.П. Полторецький — кандидат с.-г. наук (відповідальний секретар).

Рекомендовано до друку вченою радою УНУС, протокол № 1 від 26 січня 2012 року.

Адреса редакції:

м. Умань, Черкаська обл., вул. Інститутська, 1.
Уманський національний університет садівництва, тел.: 3–22–35

Свідectво про реєстрацію KB № 17791-6641ПР від 17.03.11 р.

© Уманський національний університет садівництва, 2012

ЗМІСТ

ЧАСТИНА 2

ЕКОНОМІКА

<i>О.О. Непочатенко,</i> <i>О.Л. Правдюк</i>	ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В АГРАРНІЙ СФЕРІ ЕКОНОМІКИ.....	7
<i>О.А. Непочатенко</i>	УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ..	15
<i>О.Є. Новіков</i>	ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ АГРАРНОГО РИНКУ.....	21
<i>Л.А. Панкратова,</i> <i>Д.І. Венжега</i>	ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА..	26
<i>О.О. Школьный</i>	ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-СТРУКТУРНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА СВІТОВОМУ РИНКУ.....	32
<i>О.Т. Прокопчук</i>	ПРОБЛЕМИ ТА ДОЦІЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ОБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	39
<i>О.Т. Прокопчук,</i> <i>І.В. Ярова</i>	СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ.....	49
<i>А.О. Ревуцька</i>	ЕКОНОМІКО-СОЦІАЛЬНІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ Й ПРОБЛЕМИ ЙОГО ДЕЛІНІЗАЦІЇ.....	58
<i>О.В. Жарун,</i> <i>К. Грибінник</i>	ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА М'ЯСА ВРХ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	65
<i>О.В. Жарун</i>	РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ.....	70
<i>В.К. Збарський,</i> <i>О.І. Здоровцов,</i> <i>Ю.О. Нестерчук,</i> <i>А.М. Шатохін</i>	ТРАНСФОРМАЦІЯ СЕЛЯНСЬКИХ ДОМОГОСПОДАРСТВ У ФЕРМЕРСЬКІ ГОСПОДАРСТВА.....	76
<i>Ю.Л. Зборовська</i>	ФОРМУВАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АПК В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	88

<i>В.В. Зубченко</i>	ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА РОЗВИТКУ КООПЕРАЦІЇ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ І ЗБУТІ МОЛОКА.....	94
<i>Т.А. Кісіленко</i>	МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ КОНТРОЛІНГУ ПІДПРИЄМСТВА.....	101
<i>О.С. Коваленко</i>	ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ САДІВНИЦТВА УКРАЇНИ.....	106
<i>Л.С. Ковальов, О.М. Транченко</i>	ОЦІНКА КОНКУРЕНТНОЇ ПОЗИЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЧЕРЕЗ ІНТЕГРАЛЬНИЙ КОЕФІЦІЄНТ.....	112
<i>С.М. Колотуха, А.О. Ляшков</i>	ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В АГРАРНІЙ ГАЛУЗІ.....	122
<i>Г.В. Корнійчук</i>	РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ АГРОФОРМУВАНЬ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	130
<i>М.М. Коцупатрий, В.Ф. Мервенецька</i>	МОДЕЛЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	137
<i>С.В. Кравчук, О.Я. Ярошевич</i>	ПРОБЛЕМИ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....	147
<i>Т.Є. Кучеренко, Т.С. Демченко</i>	АНАЛІЗ СТАНУ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ АГРОФОРМУВАНЬ.....	156
<i>Т.Є. Кучеренко, Н.В. Оляднічук</i>	УДОСКОНАЛЕННЯ ПЛАНУ РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ.....	163
<i>Н.В. Лиса</i>	ФІСКАЛЬНІ ТА РЕГУЛЮЮЧІ НАСЛІДКИ ПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	172
<i>О.П. Лівик</i>	МЕТОДИ ОЦІНКИ ТА СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ САДІВНИЦЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ..	185
<i>М.А. Щетина</i>	РОЛЬ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ СУСПІЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА.....	193
<i>О.В. Гринчак, О.Х.Давлетханова, Я.Л. Миколайчук</i>	ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ВИРОБНИЦТВОМ.....	198

<i>В.С. Уланчук, С.М. Дишлюк</i>	ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ.....	204
<i>М.Ю. Коденська</i>	КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА.....	211
<i>Є.С. Палійчук, Ю.Б. Кушнір</i>	ЗМІНИ У СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВИХ УМОВАХ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ ГІРСЬКИХ РАЙОНІВ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	225
<i>О.А. Мациборко</i>	СУЧАСНИЙ СТАН ПЕРЕРОБКИ ТА ЗБУТУ ОРГАНІЧНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	232
<i>А.П. Бурляй, О.Л. Бурляй</i>	АНАЛІЗ ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	240
<i>Г.Ф. Мазур</i>	КРЕДИТНІ ВАЖЕЛІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ.....	251
<i>О.В. Семенда</i>	КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА.....	258

4. Пляшкевич О. М. Виробничі функції в аналізі технологій підприємств ААЭКС / О. М. Пляшкевич // Экономика научно-технического прогресса. — 2004. — № 2 (14). — С. 27–34.

Одержано 9.11.11

Предложенный относительный интегральный коэффициент эффективности использования капитала и трудовых ресурсов может быть использован для оценки конкурентных позиций сельскохозяйственных предприятий по сравнению с конкурентными предприятиями. Он носит более общий характер, чем любой из отдельно рассматриваемых экономических показателей.

Ключевые слова: *моделирование, стратегическое управление, стратегия, производственная деятельность, сельскохозяйственные предприятия.*

The suggested relative integral co-efficient of the efficient use of capital and labour resources can be used to assess the position of agricultural enterprises compared with other competitive enterprises. It has a more general character than any of other separately considered economic indicators.

Key words: *modeling, strategic management, strategy, production activities, agricultural enterprises.*

УДК 336.77:631.11

ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В АГРАРНІЙ ГАЛУЗІ

**С.М. КОЛОТУХА, кандидат економічних наук
А.О. ЛЯШКОВ**

В статті досліджуються проблеми розвитку ринку землі і його фінансове забезпечення в контексті проекту Закону України «Про ринок земель».

Основною метою державної аграрної політики є гарантування продовольчої безпеки, утвердження пріоритетного розвитку агропромислового виробництва, забезпечення соціальної спрямованості аграрного власника в аграрній сфері, формування сучасного конкурентоспроможного виробництва з виходом на світовий продовольчий ринок, а також охорона навколишнього природного середовища, збереження та раціональне використання природних ресурсів [1]. Головними засадами досягнення поставленої мети є реформа земельних відносин в країні, а саме прийняття Закону України «Про ринок

земель», який передбачає основні нормативно-правові основи земельних відносин в контексті аграрної реформи.

Методика досліджень. В процесі досліджень використано наступні методи досліджень: діалектичний, монографічний, аналізу, порівняння, узагальнення, графічний та інші.

Результати досліджень. Необхідність запровадження ринку землі в країні зумовлено зміною структури земельного фонду за формами власності (табл. 1)

1. Зміна структури земельного фонду за формами власності з 01.11.1990 р. по 01.01.2010 р.

Роки (звітна дата)	Загальна площа земель на звітну дату	Землі, які перебувають у власності					
		Державній		Приватній		Колективній (згідно з державними активами)	
		тис. га	%	тис. га	%	тис. га	%
01.11.1990 р. (01.01.1991 р.)	60354,8	60354,8	100	—	—	—	—
01.01.1996 р.	60354,8	36310,5	60,2	1925,4	3,2	22118,9	36,6
01.01.2001 р.	60354,8	30166,5	50,0	29109,2	48,2	1079,1	1,8
01.01.2002 р.	60354,8	30027,1	49,7	29807,0	49,4	520,7	0,9
01.01.2003 р.	60354,8	29872,2	49,5	30178,0	50,0	304,6	0,5
01.01.2004 р.	60354,8	29795,9	49,4	30326,3	50,2	231,7	0,4
01.01.2005 р.	60354,8	29671,4	49,2	30542,8	50,6	140,6	0,2
01.01.2006 р.	60354,8	29595,6	49,0	30642,1	50,8	117,1	0,2
01.01.2007 р.	60354,8	29549,6	49,0	30704,3	50,9	100,9	0,1
01.01.2008 р.	60354,8	29476,9	48,9	30793,9	51,0	84,0	0,1
01.01.2009 р.	60354,8	29357,8	48,7	30920,1	51,2	76,9	0,1
01.01.2010 р.	60354,8	29246,5	48,5	31035,7	51,4	72,6	0,1

В результаті проведення земельної реформи в Україні сформовані принципово нові земельні відносини, в основі яких лежить приватна власність на землю, її оренда, спадкування, дарування, міна тощо.

Нині землі державної власності надаються в користування або в оренду, проте близько 4,2 млн. га сьогодні ні в оренді, ні в постійному користуванні. Вартість цих земель — близько 47 млрд. грн. Для прикладу, якщо ці землі здати в оренду і дотримуватися норми, що орендна плата не менше 3% від нормативно-грошової оцінки, то це в бюджет давало б 1,5 млрд. грн. щорічно.

Практично в кожному регіоні є зразки вмілого господарювання в нових ринкових умовах.

Окреме питання — ціна землі. Її нормативно-грошова оцінка не змінювалась уже 20 років і явно занижена. Наша земля у найкращих областях України аж ніяк нині не може коштувати від 8 до 18 тисяч гривень за гектар. В

той час як у Польщі вартість одного гектара 5 тисяч доларів, а у Франції середня ціна 7,5 тисяч євро, і це за землю, в яку для того, щоб отримати порівняльний з українською землею урожай, потрібно вкласти в 50–70 разів більше коштів. Тому вартість української землі необхідно збільшувати принаймні вдвічі. Хоча Уряд прийняв постанову, за якою збільшив нормативну грошову оцінку земель сільськогосподарського призначення. Тепер нормативно-грошова оцінка гектара ріллі стала дорожчою у 1,7 раза. В основі цих розрахунків — рентний дохід від виробництва зернових. Він фактично зріс за цей час в середньому на 70%, тож і вивели цифру 1,7. Проте розрахунок даного коефіцієнта викликає сумнів, бо в нашій країні не однакові ґрунти, кліматичні зони, різна врожайність та спеціалізація, а ми тепер той же коефіцієнт множитимемо на різні за якістю землі. Крім того за оцінками вчених понад 40% українських сільгоспземель піддано деградації. Ґрунти втрачають гумус та поживні елементи, переущільнюються, еродують. За століття вміст гумусу змалів з 13–14 до 3–4 відсотків [2]. А це також впливає на нормативно-грошову оцінку землі.

Нині сільгоспугіддя України щороку втрачають близько 600 млн. тонн ґрунту та 16 млрд. м³ поверхневої води, котрої вистачило б для формування 16 млн. тонн зерна. Площа деградованих ґрунтів з року в рік збільшується на 80 тис. га. Майже кожний третій гектар (30,7%) — еродований. Землі, що зазнали руйнівної дії води та вітру у Луганській, Донецькій, Кіровоградській і Чернівецькій областях становить 50–65 відсотків орних площ. У степовій зоні дві третини землі мають знижену родючість. Кожний четвертий гектар — кислий, а в зонах Лісостепу і Полісся — майже кожний другий (49,7–47,4%). Особливо великі площі (52,1–65,0%) кислих ґрунтів у Вінницькій, Черкаській, Тернопільській і Хмельницькій областях.

Протягом останніх років українська земля використовується з повним ігноруванням фізичного закону повернення взятих поживних речовин.

Це призвело до нестабільності землеробства, зниження ефективності сільського господарства, особливо в роки, коли все частіше трапляються природні катаклізми. Втрата врожаю на слабкозмитих ґрунтах становить 20%, середньозмитих — 40%, сильнозмитих — 60%. Щорічні сумарні збитки держави виливаються в суму 12,76 млрд. грн., а втрати чистого прибутку — 7,4 млрд. грн.[3].

При цьому сільгоспвиробники не завжди мають доступ до позичкових коштів (табл. 2).

Поки-що із-за відсутності цивілізованого ринку землі село відчуває гостру нестачу інвестицій, яка пов'язана з тотальним недокредитуванням аграрної галузі. Кредитні організації не бажають надавати сільським товаровиробникам кредити по причині великих ризиків, а також із-за відсутності механізму управління земельними ділянками, у випадку, коли позичальник коштів не в змозі повернути позику. В цих умовах українським банкам вигідніше грати на фондовому ринку США, а в сучасних умовах — на

курсів різниці гривні, ніж вкладати в реальний сектор економіки. Проте за підрахунками вчених завдяки заставі права оренди сільгоспвиробники зможуть одержувати близько 100 млрд. гривень кредитних ресурсів на рік.

2. Обсяг та вартість кредитів для сільського господарства порівняно з іншими галузями

Показники	Обсяг (залишки) на кінець липня, млрд грн.		Середньозважені процентні ставки (з урахуванням овердрафту), %					
			липень 2011 року			липень 2010 року		
	2011	2010	усього	грн	ін. валюта	усього	грн	ін. валюта
Сільське господарство	32934	26798	11,7	15,7	15,6	16,4	17,7	9,4
Переробна промисловість	122107	110516	12,0	14,9	14,6	12,6	13,6	10,8
Добувна промисловість	13059	10885	12,7	15,2	15,2	12,7	18,3	11,0
Будівництво	44580	41984	17,4	17,9	18,0	17,6	17,9	12,1
Торгівля	192636	166249	13,1	13,9	13,2	11,5	11,9	8,7
Електроенергія, газ та вода	16970	10761	9,7	10,0	9,5	17,2	19,2	12,4

Кожна країна відпрацьовує довготермінову стратегію розвитку земельних відносин, враховуючи економічні, політичні і соціальні особливості та фінансові можливості.

В Китаї земля залишається в державній власності. Передача її в приватні руки, за думкою китайських вчених, означало б створення дрібних сільськогосподарських структур, що обмежувало б використання сільгоспмашин, стримувало б розвиток виробничих сил. Через це колективна власність на землю розглядається як основний принцип нової економічної системи, яка створює умови для розвитку і підйому добробуту народу, впливає на ефективне ведення господарської діяльності.

Завдячуючи цим реформам, за останні 30 років Китай збільшив виробництво ВВП на душу населення більш ніж в чотири рази, м'яса — з 19,2 млн. т в 1986 році до 63,4 млн. т в 2001 році. Споживання м'яса, риби та морепродуктів з 1970 по 2003 рік збільшилось більш ніж в п'ять разів, молочних — біля семи, овочів — більше п'яти, фруктів — більш ніж в десять разів.

Китайські економісти план і ринок не пов'язують з тією чи іншою системою. Вони рахують, що ці категорії є лише формою і методом управління економікою, план і ринок ніколи не існували в чистому вигляді, а їх співвідношення змінювались в різні періоди і в різних країнах. Історія людства — це, перш за все, історія розвитку товарного господарства від простого до сучасного. З поглибленням китайських реформ змінювались відношення до цих

економічних категорій. Спочатку план був основою соціалістичної системи, а ринок виступав в якості додатку, а потім почався пошук оптимального поєднання плану та ринку. Сьогодні план та ринок як два колеса на осі китайської моделі економічного розвитку, які забезпечують високі темпи розвитку виробництва [4].

Однією з негативних умов прийняття Закону України «Про ринок земель» є терміни проведення інвентаризації земель сільгосппризначення, яку планується завершити до 1 січня 2015 року. Це беззаперечно не логічно.

На користь прискорення земельної реформи свідчать наступні данні, 1,3 млн. власників паїв уже померли, проте ділянки 400 тисяч із них не успадковані — це угіддя площею понад 3 млн. га. Крім цього 330 тисяч паїв вважаються не витребуваними, площа, відведена згідно зі схемами розпаювання під дороги, становить понад 600 тисяч га, але вона використовується як рілля, а це значить, що хтось одержує неоподатковані прибутки. Так, в 2011 році на Вінниччині вдалося виявити 60 тисяч га не облікованої землі, за рахунок чого додали 120 млн. грн. на паї громадянам.

За висновками експертів, Україна за наявністю родючих земель — одна із найбагатших країн світу. Майже 70% території займають сільськогосподарські угіддя, але на них припадає лише 17,4% кадастрової експертної оцінки, а на землі населених пунктів — 4,2% за площею — 70,3% за вартістю [5]. Це означає, що землі, які використовуються під забудови, потреби промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, набагато дорожчі сільськогосподарських угідь. У реальній практиці це зовсім не так, адже у 2008 році лише переуступка корпоративних прав на право оренди землі для окремих бізнесових структур у деяких областях обійшлась від 600 до 1000 дол. США за 1 га [6].

Тіньові оборудки із сільськогосподарськими угіддями сприяють корупції, створюючи процес капіталізації прибутків, уповільнюючи нагромадження капіталу в галузі аграрного виробництва. За таких умов земельний ресурс не використовується як фактор виробництва на рівні з працею і капіталом. В результаті аграрний сектор і сільське населення з об'єднаного виробничого капіталу (з вартістю сільгоспугідь) мають норму прибутку 0,6%, а інші сектори економіки — 4,5%. Частка доданої вартості аграрного сектору становить лише 8,7% у доданій вартості по економіці країни. Для забезпечення норми прибутку в 4,5% аграрний капітал має становити понад 820 млрд. грн.. Це дасть змогу задовольнити первинні потреби селян і забезпечити приріст виробничого капіталу для функціонування галузі в режимі простого відтворення. Одержати додану вартість, достатньо для розширеного відтворення та забезпечення сталого розвитку сільських територій, можна при нормі прибутку на рівні 7% та аграрному капіталі в сумі 1278 млрд. грн. [7].

Другою причиною розвитку ринку землі є брак фінансових ресурсів для розвитку аграрної галузі. За підрахунками вчених, для того щоб АПК став на шлях інноваційного розвитку, він щороку має одержувати не менше 100 млрд.

гривень кредитних ресурсів. Проте в найсприятливіший для аграріїв 2008 рік вони змогли позичити в банках лише 21 млрд. гривень, а в 2011 році — лише 7 млрд. грн. Унаслідок цього більшість господарств вимушені користуватися застарілою технікою, кожен гектар ріллі недоодержує мінеральних та органічних добрив, засобів захисту тощо понад 2 тисячі гривень. Через це, урожайність зернових в Україні у 2–2,5 рази, а продуктивність тваринництва удвічі нижчі, ніж у країнах ЄС.

Чим можна заповнити цей вакуум кредитних ресурсів для сільськогосподарських товаровиробників?

По-перше, створити Державний земельний іпотечний банк, який через три роки зможе давати аграріям 100 млрд. гривень кредитів на рік. Протягом трьох — п'яти років планується направляти йому по 10–15 млрд. грн. рефінансування від Нацбанку під 7,25 відсотка. Державний земельний іпотечний банк зможе надавати кредити сільгоспвиробникам або рефінансуватиме комерційні кредити установи під 8,5%, за умови, якщо ті позичатимуть гроші сільгоспвиробникам не більше як під 10 відсотків. Таким чином, завдяки ліквідній заставі сільгоспвиробник одержить необхідну кількість коштів для того, щоб дати землі все, що їй потрібно, та здобути максимальну віддачу від цієї інвестиції [8].

Розвиток іпотечних відносин в сільському господарстві в сучасних умовах набуває великого значення у зв'язку з необхідністю залучення додаткових інвестицій в агропромисловий комплекс з метою відродження сільськогосподарських підприємств різних форм власності. Низька якість іпотечного забезпечення обмежує доступ сільськогосподарських підприємств до кредитних ресурсів і підвищує кредитні ризики банків. У зв'язку з цим становлення земельного ринку є, на наш погляд, першочерговою задачею, вирішення якої дозволить запустити в дію механізм іпотечного кредитування в сільському господарстві, де в якості іпотеки будуть сільськогосподарські угіддя, що буде сприяти залученню інвестиційних кредитів.

Використання іпотечних механізмів дозволяє суб'єктам господарювання:

- отримати кредит для купівлі земельної ділянки і розпочати власну справу, використовуючи її;
- розширити існуюче господарство за рахунок покупки нової нерухомості, в тому числі нових земельних ділянок, будівель споруд;
- поновити оборотний капітал.

Переваги іпотеки в тому, що отримавши кредит, власник земельної ділянки може продовжувати господарювати на заставленій ділянці та, в повній мірі, користуватися плодами власної праці, здобуваючи доходи, відчувати її, передавати в оренду, або ж іншим чином розпоряджатися за згодою заставоутримувача, якщо інше не передбачено договором.

При формуванні системи земельних іпотечних банків, на наш погляд, принциповим є питання про надання самому банку права мати землю у

власності, в т.ч. у складі статутного капіталу банку. Проте слід відмітити, що проведення банками заставних операцій не обов'язково повинно бути пов'язано з дозволом банкам ставати великими землевласниками. Наприклад, в США великі банки, що придбали землю в результаті втрати заставодателем права її викупу або іншим шляхом, не можуть стати землевласниками і повинні продати землю в короткий термін.

Світова практика свідчить про те, що система об'єднання банківських і земельних капіталів сформувала особливі фінансово-кредитні заклади. До них можна включити земельні, сільськогосподарські і комерційні банки, товарно-кредитні корпорації, асоціації виробничого кредиту, адміністрації по справах фермерів, небанківські кредитні заклади.

Розвиток ринкових відносин безперечно впливає на формування ринку землі.

Під ринком землі трактується фрагмент економічного простору, сфера дії економічних форм, що забезпечують процеси купівлі-продажу, оренди, застави, обміну і успадкування земельних ділянок. Узагальнено ринок землі може характеризуватися як економічна сфера проведення операцій з землею.

Оборот землі сільськогосподарського призначення представляє собою перерозподіл земельних ділянок між власниками, користувачами, орендарями, що відбуваються в разі зміни власника або угоди, з передачею або без передачі прав власності на землю.

Висновки. Для подальшого розвитку земельної реформи та удосконалення земельних відносин необхідно:

- провести державну інвентаризацію земель;
- завершити розробку механізму включення вартості землі в економічний оборот і його правового забезпечення;
- сформувати нову й удосконалити існуючу законодавчу базу з питань розвитку земельних відносин та ефективного використання земель сільськогосподарського призначення;
- розробити правові й соціально-економічні механізми ефективної реалізації прав власності на землі сільськогосподарського призначення;
- удосконалити орендні земельні відносини в сільському господарстві шляхом формування конкурентного середовища серед орендарів землі, усебічного захисту і гарантування прав селян-орендодавців;
- розробити нову методику нормативної грошової оцінки земель на сучасній нормативній основі;
- запровадити економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель сільськогосподарського призначення;
- розробити цільову програму відтворення родючості ґрунтів;
- забезпечити підвищення ефективності використання земель сільськогосподарського призначення та відтворення їх родючості на основі запровадження органічного виробництва;

- впровадити системи екологічнобезпечних технологій вирощування сільськогосподарських культур;
- розширити застосування ґрунтозахисних технологій обробітку ґрунту, адаптованих до зональних особливостей;
- удосконалити порядок і системи ведення державного земельного кадастру і моніторингу земель, організувати забезпечення землевласників та землекористувачів інформацією про якість ґрунтів [9].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рябоконь В.П. Соціально-економічна сутність аграрної політики та шляхи її реалізації / В.П. Рябоконь // Економіка АПК. — 2011. — №6. — С. 3.
2. Ясиновський В. Землетворець / В. Ясиновський // Землевпорядний вісник 2011. — №6. — С. 16.
3. Сайко В. Повернімо землі її силу. / Сільські вісті. 25 лютого 2011 р. — С. 1
4. Милосердов В.В. Опыт формирования земельных отношений в Китае / В.В. Милосердов // Економіка АПК, 2009. — №5. — С. 146.
5. Пасхавер Б.Й. Ринок землі: світовий досвід та національна стратегія. / Б.Й. Пасхавер: стенограма Одинадцятих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. (Київ, 26–27 лютого 2009 р.). — К.: ННЦ ІАЕ, 2009. — С. 80.
6. Кириленко І.Г., Павлов О.І. Проблеми українського села та їх вирішення в контексті аграрних трансформацій. / І.Г. Кириленко, О.І. Павлов // Економіка АПК. — 2010. — №7. — С. 30.
7. Саблук П.Т. Проблеми забезпечення доходності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період. / П.Т. Саблук: матеріали стенограми Десятих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. (Київ, 10–11 квітня 2008 р.). — К.: ННЦ ІАЕ, 2008. — С. 31, 32.
8. Безуглий М. Ринок землі — не самоціль // Сільські вісті. 15 липня 2011 р. — С. 1, 2.
9. Федоров М.М. Земельна реформа і розвиток ринкових земельних відносин. / М.М. Федоров. // Економіка АПК. — 2011. — №7. — С. 59–60.

Одержано 10.11.11

Обосновываются теоретические аспекты необходимости развития рынка земли в Украине, рассматривается механизм кредитного обеспечения земельных отношений в контексте проекта Закона Украины «О рынке земель». Показан опыт развития земельных отношений в других странах и разработаны пути совершенствования этих отношений в стране.

Ключевые слова: *рынок земли, механизм кредитного обеспечения, земельные отношения.*

Theoretical aspects of the necessity of land market development in Ukraine were grounded, the mechanism of credit support of land relations according to the Law of Ukraine "About Land Market" was considered. The experience of developing land relations in other countries was shown and the ways to improve these relations in the country were developed.

Key words: land market, the mechanism of collateral, land relations.

УДК 336.77:338.434 (477.44)

РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ АГРОФОРМУВАНЬ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Г.В. КОРНІЙЧУК, аспірант
ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААНУ

Розглянуто сучасний стан інвестиційно-інноваційного розвитку агроформувань Вінницької області та виявлено потребу сільськогосподарських підприємств різних форм власності у залученні додаткових інноваційно-інвестиційних ресурсів. Обґрунтовано необхідність збільшення обсягів довгострокового кредитування для забезпечення інноваційного розвитку агроформувань регіону.

Процес інноваційного розвитку економіки та банківське кредитування знаходяться у тісному взаємозв'язку, так як кредит може виступати як альтернативним джерелом фінансування науково-технічних проєктів або ж як додатковий грошовий ресурс, необхідний для вирішення поточних і довгострокових господарських потреб.

Дослідженням сучасного стану та напрямків стимулювання розвитку інвестиційно-інноваційного забезпечення аграрного сектору економіки присвячені роботи О.І. Дадія, М.Я. Дем'яненка, П.Т. Саблука, С.А. Володіна, М.Х. Корецького, С.А. Володіна та багатьох інших науковців. Не зменшуючи вагомості напрацювань наукового загалу, все ж слід відзначити, що залишається недостатнім розгляд питання кредитного забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку агроформувань

Методика досліджень. Теоретичними і методологічними основами дослідження були діалектичний метод пізнання економічно-фінансового стану інвестиційного кредитування агроформувань Вінницької області та системно-комплексний підхід до оцінки системи довгострокового банківського кредитування агроформувань регіону.

Результати досліджень. Ефективне функціонування усіх галузей агропромислового комплексу в сучасних умовах вимагає інвестиційної активності, яка б забезпечила підприємства такими необхідними грошовими